

in the understanding of modern established democracies and propaganda in the practice of both democratic and totalitarian states and organizations of the XX-XXI century. Advantages of democratic in spirit and ways of existence of strategic communications before manipulative propaganda practices are substantiated in humanitarian-legal, philosophical-political, information-strategic relations, and also in terms of their long-term instrumental effectiveness and prospects. The authors see the importance of the development of strategic communications for Ukraine in the need for democratic modernization of practices for ensuring public harmony as a factor in overcoming the legacy of totalitarianism, winning a war against Ukraine in the Russian Federation, and responding to the challenges of the era of globalization.

Key words: strategic communications, propaganda, democracy, information society, globalization.

Стаття надійшла до редакції 04.04.2018 р.

Прийнято до друку 25.05.2018 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Караман О. Л.

УДК 37.091.398:37.015.31:172.15

М. А. Єпіхіна

ПОЗАКЛАСНІ ВИХОВНІ ЗАХОДИ З НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Ураховуючи суспільно-політичну ситуацію, що склалася в Україні, усе більшої актуальності набуває виховання в молодого покоління почуття патріотизму, відданості загальнодержавній справі, зміцнення країни, активної громадянської позиції тощо.

Як зазначається у Концепції нової школи, виховний процес має бути невід'ємною складовою усього освітнього процесу і орієнтуватиметься на загальнолюдські цінності, зокрема морально-етичні (гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, повага до себе та інших людей), соціально-політичні (свобода, демократія, культурне різноманіття, повага до рідної мови і культури, патріотизм, шанобливе ставлення до довкілля, повага до закону, солідарність, відповідальність) [1].

Школа – це відтворення суспільних та освітніх змін, унікальний соціальний інститут, через який проходить абсолютно кожен, тому складно недооцінити її роль у процесі національно-патріотичного виховання підростаючого покоління.

Сьогодні одним із суттєвих завдань закладів освіти є створення шкільного середовища, орієнтованого на виховання дітей у дусі патріотизму, глибокого розуміння історії свого народу, національної

ідентичності, самобутності.

Аналіз наукової літератури засвідчив, що проблема розвитку патріотизму, національної свідомості особистості досліджували І. Бех, Л. Гагалюк, О. Дончак, О. Ковальська, Л. Петрик, С. Сухецька, К. Чорна та ін. Питанням військово-патріотичного виховання у позакласній роботі присвячені праці І. Білоцерківського, В. Дубас, З. Діхтяренко, В. Івашковського, О. Остапенко та ін. Особливості соціалізації молодших школярів досліджували Н. Голованова, Т. Герлянд, О. Марковська, І. Романенко, В. Радул, О. Фомін та ін.

Отже, метою поданої статті є визначення форм позакласної роботи, ефективних у контексті національно-патріотичного виховання й спрямованих на формування й реалізацію соціальної активності молодших школярів.

Молодший шкільний вік – це один з важливих етапів формування особистості, подальшої повноцінної соціалізації підростаючого покоління та становлення соціальних відносин, що є важливою ланкою формування справжнього громадянина, члена людської спільноти. Це період адаптації індивіда до оточуючого середовища, у процесі якого складається цілий комплекс індивідуальних особливостей. Саме у молодшому шкільному віці триває первинна соціалізація, або адаптація (від народження до підліткового періоду дитина засвоює соціальний досвід некритично, адаптується, пристосовується, наслідує) [2].

Період молодшого шкільного віку за своїми психологічними характеристиками найбільш сприятливий для виховання патріотизму, так як молодший школяр відповідає довірою дорослому, йому притаманне копіювання, сугестивність, емоційна чуйність, щирість почуттів. Знання, враження, пережиті в дитинстві залишаються з людиною на все життя [3]. У школі цей процес відбувається у двох напрямках: через навчальні предмети та організацію виховної роботи.

Для досягнення мети патріотичного і громадянського виховання суттєву роль відіграють позакласні виховні заходи. Вони сприяють поглибленню знань учнів з історії та культури українського народу, його традицій, формуванню патріотичних поглядів, переконань та почуттів, відповідної поведінки.

Аналіз педагогічної літератури і нормативно-правових документів свідчить, що поняття «позакласна» і «позаурочна» робота не мають чіткого розмежування. На думку І. Романової, ці терміни є синонімами за своєю сутністю [4]. Досліджуючи особливості організації позакласної роботи в школі, Л. Базильчук під позакласною виховною роботою в школі розуміє цілеспрямовану виховну роботу зі школярами, що її організують і здійснюють учителі, вихователі, органи дитячого самоврядування в школі після уроків, і яка спрямована на досягнення єдиної мети – гармонійного розвитку дітей та молоді, задоволення їх інтересів і запитів, виявлення талановитих і обдарованих вихованців, створення умов для самовиховання і самореалізації кожного учня [5].

Молодші школяри із великим задоволенням проявляють активність у проведенні позакласних патріотичних заходів. Сьогодні найбільш популярними формами позакласної діяльності в початковій школі з національно-патріотичного виховання є такі:

- героїко-патріотичні та військово-спортивні заходи;
- тематичні акції;
- суспільно корисні і соціально значущі заходи.

До **героїко-патріотичних та військово-спортивних заходів** відносяться такі:

1. *Робота шкільних музеїв.* Сьогодні шкільний музей покликаний бути не лише місцем зберігання, обліку та вивчення експонатів, але й відігравати роль центру духовної культури майбутнього. Вивчення історії рідної родини, школи, краю є тією духовною стежиною, що виховує в учнях почуття громадянина та патріота своєї Вітчизни. Головною метою шкільного музею є виховання у підростаючого покоління шанобливого ставлення до своєї історії, прагнення бути гідними тих, хто не зрадив своїй совісті, тих, хто все своє життя віддано служив своєму народові, виховання дітей на прикладах випускників, які стали відомими завдяки своїм досягненням не тільки в рідному місті, але й далеко за його межами.

2. *Тематичні вечори (свята).* Тематичні вечори (свята) займають важливе місце серед форм позакласної виховної роботи. Їх проводять на різноманітні теми і присвячують історичним пам'ятним датам у житті українського народу; морально-етичним проблемам; питанням літератури, мистецтва, діяльності визначних, письменників, художників і композиторів та ін. Цінність тематичного вечора (свята) в тому, що у підготовці і проведенні його беруть участь учні. Вони мають нагоду проявити ініціативу, самостійність, ерудованість у доборі теми, запрошенні гостей, оформленні приміщення, підготовці книжкової виставки, номерів художньої самодіяльності, вихованці мають змогу працювати творчо й самостійно.

Проведення екскурсій по рідному краю. Багатогранне і різноманітне життя рідного краю дає вчителю невичерпне джерело наочного матеріалу для навчання та виховання дітей. Екскурсії та походи по рідному краю є однією із важливих форм розширення та закріплення знань учнів, вони викликають бажання у школярів вивчати та досліджувати рідний край. Метою таких екскурсій є активізація та поширення набутих під час екскурсій знань учнів про рідний край, формування громадянських, комунікативних, історико-культурних та соціальних компетентностей.

3. *Організація та проведення військово-спортивних ігор.* Одним із дієвих засобів національно-патріотичного виховання є проведення дитячих та молодіжних ігор: Всеукраїнська дитячо-юнацька військово-патріотична гра «Сокіл» («Джура»), фізкультурно оздоровчий патріотичний комплекс школярів України «Козацький гарт». Метою таких заходів є виховання юних патріотів України на засадах національної гідності, високої самосвідомості та активної громадянської

позиції, здорового способу життя, духовно багатой та фізично розвиненої особистості.

До **тематичних акцій** можна віднести:

Свята та фестивалі народної творчості, національних звичаїв і традицій. Велику виховну силу мають народна творчість, традиції, звичаї і обряди, пов'язані з народним календарем, народними святами річного циклу. Із задоволенням молодші школяри беруть участь у таких заходах як свято «Різдвяний вертеп», Андріївські вечорниці, Новий та Старий рік, Масляна та інші, долучаються до участі в фольклорних експедиціях. Мета таких заходів полягає в ознайомленні учнів з народними традиціями, вихованні поваги та любові до народних звичаїв, формуванні почуття національної гідності та самосвідомості.

До **суспільно корисних і соціально значущих заходів** відносимо:

1. Краєзнавча робота. Одним з пріоритетних напрямів патріотичного виховання учнів є шкільне краєзнавство, яке виконує двоєдине завдання: по-перше, сприяє всебічному вивченню історії рідного краю; по-друге, допомагає використати історико-краєзнавчий матеріал в навчально-виховному процесі. Краєзнавство вчить дітей любити не тільки свої рідні місця, а й знати про них, привчає їх цікавитися історією, мистецтвом, літературою, підвищувати свій культурний рівень. Предметом уваги молодших школярів може стати історія рідного міста чи села, окремих будівель, видатних особистостей.

2. Акції милосердя. Особливу значущість для формування в учнів ціннісних (гуманістичних, громадських і духовних) орієнтирів мають шкільні благодійні проекти соціального спрямування. Сьогодні, як ніколи важливо, щоб кожен учень розумів, що сенс людського життя – у творенні добра, у гуманному ставленні до тих, хто потребує допомоги. Метою таких проектів є відродження в Україні благодійної діяльності як норми суспільного життя та залучення учнів до волонтерського руху. Найбільш щиро, з великим захопленням приймають діти участь у благодійних акціях, які проходять у школах: «Допоможемо нашій армії», «Оберег для солдата», «Ветеран живе поруч» та ін. Діти дуже переймаються долею солдат, які перебувають у зоні АТО. Вони роблять усе для того, щоб їм хоч якось допомогти.

Пріоритетними у проведенні форм виховної роботи з національно-патріотичного виховання молодших школярів є активні методи, які сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи і творчості, а саме: ситуаційно-рольова гра, сюжетно-рольова гра, гра-драматизація, інсценування, гра-бесіда, гра-мандрівка, ігрова вправа, бесіда, тематичний зошит, усний журнал, оформлення альбому, уявна подорож та ін.

Участь молодших школярів у позакласних заходах національно-патріотичної спрямованості не тільки розвиває їх пізнавальні інтереси, а й сприяє набуттю ними соціального досвіду, тобто відбувається процес соціалізації особистості, підготовка молодшого школяра до виконання своєї ролі в суспільстві. Учень стає активним учасником процесу

соціалізації, використовуючи соціальний досвід попередніх поколінь, урахуваючи особливості ментальності українського народу, культурні надбання інших народів.

Беручи участь у благодійних акціях, роботі у гуртках, творчих об'єднаннях, різноманітних конкурсах, корисних справах, учні розвивають уміння слухати, думати й працювати разом; вчать будувати свої взаємини одне з одним; у них виникає потреба до взаємовимогливості та взаємодопомоги.

Отже, під час виконання завдань з національно-патріотичного виховання, у ході позакласної роботи в початковій школі, використовуються різноманітні форми та методи роботи. Особливо популярними є: робота шкільних музеїв, тематичні вечори (свята), екскурсії, військово-спортивні ігри, фестивалі, краєзнавча робота, акції милосердя та ін. Позакласна робота з національно-патріотичного виховання сприяє не тільки розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів, а й виступає важливим соціальним фактором. По-перше, вона володіє значними можливостями для розвитку неформальних відносин та індивідуальних здібностей. По-друге, дає простір дитячої винахідливості та фантазії. Позакласна робота може служити засобом попередження і подолання асоціальної діяльності молодших школярів [6].

Список використаної літератури

- 1. Концепція** реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/54258/.
- 2. Соціалізація** дітей та учнівської молоді в сучасному освітньому просторі (методичні рекомендації щодо реалізації обласної науково-методичної проблеми) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://library.kherson.ua/socialisation/socializacija_1_etap.pdf.
- 3. Макогон Т. І.,** Пономаренко Т. В. Патріотичне виховання молодших школярів [Електронний ресурс] / Т. І. Макогон, Т. В. Пономаренко. – Режим доступу: <http://educom.org.ua/sites/default/files/docs/Metod%20roboty/Patrio%20vihovannya.pdf>.
- 4. Романова І. А.** Позаурочна діяльність молодших школярів [Електронний ресурс] / І. А. Романова. – Режим доступу: http://ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_63/41.pdf.
- 5. Базильчук Л.** Поняття, становлення і специфіка позакласної роботи в школі [Електронний ресурс] / Л. Базильчук. – Режим доступу: https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_prob_l_silsk_shkolu/29/visnuk_29.pdf.
- 6. Маловік С. В.** Розвиток пізнавальних інтересів учнів у позанавчальний час [Електронний ресурс] / С. В. Маловік. – Режим доступу: <http://department.osvita-dnepr.com/metodichni-rekomendatsiji/2210-rozvitok-piznavalnikh-interesiv-uchniv-u-pozanavchalnij-chas>.

Єпіхіна М. А. Позакласні виховні заходи з національно-патріотичного виховання як засіб соціалізації молодших школярів

У статті обґрунтовано доцільність національно-патріотичного виховання у процесі соціалізації молодших школярів у контексті його становлення як майбутнього громадянина-патріота України, із урахуванням викликів і пріоритетів сьогодення. Розкрито потенціал патріотичного виховання молодших школярів у позакласній роботі щодо поглиблення знань учнів з історії та культури народу, його традицій, формуванню патріотичних поглядів, переконань та почуттів. Охарактеризовано ефективні форми та методи роботи з національно-патріотичного виховання у позакласній діяльності початкової школи: героїко-патріотичні та військово-спортивні заходи, тематичні акції, суспільно корисні і соціально значущі заходи. Зроблено висновок про те, що позакласна робота виступає важливою організаційною формою виховної роботи, що має значні можливості для розвитку неформальних відносин та індивідуальних здібностей, а також надає простір дитячої винахідливості та фантазії.

Ключові слова: соціалізація, позакласна робота, патріотичне виховання, початкова школа.

Епихина М. А. Внеклассные воспитательные мероприятия по национально-патриотическому воспитанию как средство социализации младших школьников

В статье обоснована целесообразность национально-патриотического воспитания в процессе социализации младших школьников в контексте его становления как будущего гражданина патриота Украины, с учетом вызовов и приоритетов сегодняшнего дня. Раскрыт потенциал патриотического воспитания младших школьников во внеклассной работе по углублению знаний учащихся по истории и культуре народа, его традиций, формированию патриотических взглядов, убеждений и чувств. Охарактеризованы эффективные формы и методы работы с национально-патриотического воспитания во внеклассной деятельности начальной школы: героико-патриотические и военно-спортивные мероприятия, тематические акции, общественно полезные и социально значимые мероприятия. Сделан вывод о том, что внеклассная работа выступает важной организационной формой воспитательной работы, имеет значительные возможности для развития неформальных отношений и индивидуальных способностей, а также предоставляет пространство детской изобретательности и фантазии.

Ключевые слова: социализация, внеклассная работа, патриотическое воспитание, начальная школа.

Yepikhina M. Extracurricular Educational Activities on National and Patriotic Education as a Means of Socialisation of Younger Pupils

The article determines the expediency of younger pupils socialisation in the national and patriotic education process, the role of patriotic education in the